

ชุมชนหัวนา

สังคมในอุดมคติที่มีอยู่จริง

หากจะมีชุมชนไหนในประเทศไทย สามารถทำให้เราพอจะมองเห็นภาพสังคมในฝันได้อย่างชัดเจนมากที่สุด หนึ่งในนั้นน่าจะเป็น ชุมชนหัวนา ตำบลหนองแก้ว อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

วัด...แหล่งเรียนรู้และทดลอง

ถ้านับกันที่เงิน ชาวบ้านหัวนาไม่ใช่กลุ่มคนที่รวยที่สุด หรือหากจะนับกันที่การครอบครองที่ดินก็ไม่ได้มีมากที่สุด

แต่สิ่งที่มีคุณค่ากว่านั้น คือความสงบสุขของคนในชุมชน ที่กินอิ่มนอนอุ่น ไม่มีเงินสักบาทก็ยังอยู่ได้ เพราะชีวิตแวดล้อมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ในน้ำมูลมีปลาในป่าเขาอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณหลากชนิด จิตใจมีความสงบด้วยพระธรรมคำสอนของ**พระครูบวร สังฆรัตน์** เจ้าอาวาสวัดจำปา พระนักพัฒนาที่น่าหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มาสู่ชุมชนแห่งนี้

คำสอนที่พระที่นี้เทศน์ไม่ใช่เรื่องบุญบาปแต่เพียงอย่างเดียว แต่ได้นำหลักคิดตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมาปูเป็นพื้นฐานให้ชาวบ้าน หลังจากนั้นใครสนใจใคร่เรียนรู้ลงมือปฏิบัติเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงก็มาเรียนรู้ได้ที่วัด ซึ่งกลายเป็นห้องทดลองขนาดใหญ่ มีทั้งการปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ มีการฝึกอาชีพให้ชาวบ้านตามบริบทของชุมชน รวมทั้งมีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านศูนย์การเรียนรู้วัดจำปา ที่รวบรวมข้าวของของผู้คนในอดีตไว้ที่นี่

นอกจากวัดจะกลายเป็นศูนย์เรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ยังทำหน้าที่กล่อมเกลาคจิตใจของผู้คนให้อยู่ในศีลในธรรม ไม่ว่าจะมามีกิจการงานใดที่จัดขึ้นที่วัด ก็จะไม่มียุทธเรื่องอบายมุขหรือสิ่งของมีนเมา ทุกวันพระชาวบ้านร้านค้าก็ไม่ขายสิ่งเหล่านี้ ชาวบ้านที่นี้ถือศีลไว้ประจำใจกันมาอย่างยาวนาน คำว่า “คุณธรรม” จึงเป็นเรื่องที่แทบไม่ต้องบอกกล่าว จนมารู้นลูกรุ่นหลาน ด้วยความที่ชาวบ้านที่นี้มีเชื้อสายลาวที่ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมอันดีงาม จึงมีการสืบทอดเรื่องการแต่งกาย การรำยรำ การทำอาหาร รวมไปถึงจิตใจที่ใฝ่ในพระธรรมไปยังคงรุ่นใหม่อีกด้วย

ชุมชนเข้มแข็ง...ตั้งต้นจากศีลจากธรรม

พระสมุห์เอกนรินทร์ นรินโท แห่งวัดจำปา เล่าว่า หากจะนับว่าสิ่งใดคืออุปสรรคปัญหาของชุมชนแห่งนี้ ก็น่าจะเป็นเรื่องความห่างไกลความเจริญ เพราะอยู่ห่างจากตัวอำเภอราว 25 กิโลเมตร ถือได้ว่าเป็นหมู่บ้านปิด เพราะเป็นหมู่บ้านที่เข้าทิศทางใต้ได้ทางเดียว ส่วนทิศเหนือเป็นป่าถาวรที่ติดกับแม่น้ำมูล มองไปอีกฝั่งก็เป็นจังหวัดอุบลราชธานี

แม้ความห่างไกลความเจริญดูเหมือนจะเป็นอุปสรรคในการพัฒนาของหมู่บ้าน แต่ในขณะเดียวกันการที่ยังเป็นสังคมแบบปิด ก็มี

ข้อดีที่ทำให้ชาวบ้านยังไม่ได้รับเอาความเป็นวัตถุนิยมมาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตมากนัก ถึงขนาดที่พูดได้ว่า แม้ชาวบ้านที่นี้จะไม่มีเงินติดตัวสักบาท แต่ก็ไม่อดตายอย่างแน่นอน

ชาวบ้านที่นี้ใช้หลักธรรมชาติในการทำงาน เมื่อจะทำกิจกรรมใดก็จะนัดประชุมวางแผนกันที่วัดจำปาพูดคุยปรึกษาหารือกันอย่างพี่น้อง โดยมิคณะกรรมการหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกมาทำหน้าที่ดูแลทุกข์สุขร่วมกันในเรื่องต่างๆ เช่น

การรักษาป่าชุมชน จากที่ทางเข้าหมู่บ้านด้านทิศใต้เป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ราว 100 ไร่ ชาวบ้านจึงได้ช่วยกันทำรั้วให้เห็นเด่นชัดยาวกว่า 1 กิโลเมตร เพื่อลดการบุกรุกส่วนป่าชุมชนด้านทิศใต้ อีก 22 ไร่ เป็นที่ตั้งของวัดจำปา ในอดีตเป็นป่าไผ่ไม่ใช่ป่าถาวร จนเมื่อ 6 ปีที่ผ่านมาท่านเจ้าอาวาสได้ร่วมกับชาวบ้านตัดป่าไผ่แล้วพลิกฟื้นกลายเป็นป่าชุมชนด้วยการช่วยกันปลูกไม้เนื้อแข็งหลากหลายชนิด ทั้งต้นพะยุง ตะเคียน มะค่า ประดู่ สักทอง ส่วนยางนากว่า 100 ต้นที่มีอยู่ในป่าแต่เดิมนั้นมีอายุไม่ต่ำกว่า 300 ปี เลยทีเดียว ทุกวันนี้ป่าผืนนี้กำลังอุดมสมบูรณ์ ต้นไม้เริ่มเติบโตใหญ่สูงกว่า 7 เมตร ส่วนป่าชุมชนด้านทิศเหนือก็กลายเป็นแหล่งอาหารอันอุดมสมบูรณ์มีทั้งเห็ด หน่อไม้แมลง และผักป่า ให้ชาวบ้านได้เก็บกินทั้งปี

พระสมุห์เอกนรินทร์เล่าว่า ข้อดีอย่างหนึ่งของการมีต้นไม้ใหญ่แวดล้อม ทำให้ช่วยเป็นเกราะกำบังลมฝนได้เป็นอย่างดี

เศรษฐกิจพอเพียง สังก่อความรู้ด้วย การเกษตรกรรม

หากเดินเข้าไปในวัด นอกจากความร่มรื่นสงบเย็นแล้ว เราจะพบว่าที่นี่ยังเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นต้นแบบได้เป็นอย่างดีในแต่ละปีทั้งชาวบ้านในหมู่บ้านและคนภายนอกมาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก ความดีข้อนี้ส่วนหนึ่งต้องยกให้ท่านเจ้าอาวาส ผู้นำเรื่องการเป็นอยู่ที่พอเพียงนี้มาเผยแพร่ให้ชาวบ้านผ่านการเทศนาธรรมกว่า 40 ปี จนราว 5 ปีให้หลังมานี้ ที่นี้จึงเปิดเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอย่างเต็มรูปแบบ

“สิ่งสำคัญคือ เราต้องทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง ชาวบ้านจึงจะเกิดความรู้สึกศรัทธาเชื่อมั่น มีความมุ่งมั่นในการลงมือทำ ทำอะไรทำจริง ทำเป็นแบบอย่าง โดยเฉพาะเรื่องของความเสียสละ เราต้องมองออกไปนอกรั้วกำแพงวัด เมื่อเห็นความลำบากของญาติโยมต้องออกไปช่วยเหลือ 3 เสาหลัก คือ บ้าน วัด โรงเรียนต้องร่วมมือกัน” พระสมุห์เอกนรินทร์กล่าวถึงปัจจัยของความสำเร็จที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านห้วยนา

ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจจริงของชาวบ้าน ทำให้ชุมชนแห่งนี้กลายเป็นชุมชนต้นแบบในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะเป็นชุมชนคุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

ชาวบ้านห้วยนานอกจากทำนาบัว ปลูกถั่วลิสง เลี้ยงปลานิล ปลาทูปทิมในกระชังริมน้ำแล้ว ก็นำความรู้จากแปลงสาธิตการปลูกผัก เพาะเห็ด เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ เลี้ยงไก่ จากวัดจำปาไปทำต่อที่บ้าน

แต่ที่น่าสนใจไปกว่านั้นคือ ที่วัดแห่งนี้ยังได้ปลูกมันป่า ทั้งมันนก มันน้ำ มันแสง ที่แม้ไม่เป็นที่นิยมของตลาด แต่ก็อ่อนนุ่มรักชิวไว้ให้คนรุ่นหลังได้รู้จักต่อไป รวมถึงปลูกเผือกกลอยซึ่งมีอยู่มากในแถบนี้ไว้โนโครงการเพื่อเป็นศูนย์เพาะพันธุ์แจกจ่ายให้ชาวบ้านอีกด้วย ด้วยพลังของชาวบ้านทำให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามาให้การสนับสนุนมากมาย เช่น พัฒนาชุมชน อำเภอ จังหวัด อยางโครงการ 365 วันศรีสะเกษพัฒนา ที่ได้งบประมาณมาจากจังหวัดในการพัฒนาฝักอาชีพให้ชาวบ้านเพิ่มเติม เช่น การรื้อฟื้นการทอผ้า การทำขนมโบราณ ล่าสุดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) มาให้การสนับสนุนเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้วยการอบรมความรู้ให้กับมัคคุเทศน์น้อย ซึ่งเป็นเยาวชนในหมู่บ้านเพื่อสื่อสารเรื่องราววิถีชีวิตวัฒนธรรมให้คนภายนอกได้รับรู้

งานโฮมบุญ สืบวัฒนธรรม สานความดี

จุดเด่นที่สำคัญอีกอย่างของที่นี่ คือ การที่สามารถรักษาวินิตดั้งเดิมของตนเองไว้ ได้อย่างเหนียวผ่านงานโฮมบุญข้าวใหม่ ปลาหมัก วัฒนธรรมลุ่มน้ำมูล-ชี หรือเรียกอีกอย่างว่า ตลาดโบราณนาจำปา ที่จัดขึ้น 2 วัน ในช่วงศุกร์ เสาร์ ราวสัปดาห์แรกหรือ สัปดาห์ที่สองของเดือนพฤศจิกายน โดยทำติดต่อกันมา 4 ปีแล้ว

เหตุที่เป็นเดือนนี้ เพราะเป็นช่วง น้ำหลากมีปลาสารพัดชนิด แถมเป็นช่วงที่ ปลาแม่น้ำมีอร่อยมากที่สุด ส่วนข้าวก็เป็น ข้าวใหม่ที่เพิ่งเก็บเกี่ยวมีความหอม

งานนี้จัดขึ้นที่วัดจำปาอย่างยิ่งใหญ่ มีการแสดงของชาติพันธุ์ชนเผ่าอื่นๆ ที่อาศัย อยู่ในจังหวัดศรีสะเกษ ทั้งส่วย เขมร ลาว เยอ วันแรกเป็นการแสดงศิลปวัฒนธรรมกว่า 20 ชุด เช่น การฟ้อนกลองตุ้ม การรำผีแฉก การรำดำตะ การเป่าสะโน ฯลฯ มีนิทรรศการ การออกบูธ แสดงสินค้าของอำเภอต่างๆ ทั้ง จังหวัดศรีสะเกษ และมีการถวายสังฆทาน ข้าวใหม่ปลาหมักแด่พระสงฆ์ ส่วนอีกวันเป็น วัฒนธรรมแห่งสายน้ำการแข่งขันเรือยาว โบราณ ที่มีอายุกว่า 100 ปี ด้วยคนจำนวน 40 ฝีพาย นับเป็นการละเล่นช่วงน้ำหลากที่ สืบทอดมาอย่างยาวนาน

หากจะถามหาความยั่งยืนถึงสิ่งดีงาม ที่เกิดขึ้นที่นี่ เราพบว่า การสร้างความเข้าใจ

ให้กับชาวบ้านแบบใกล้ชิดของพระ ทั้งใน กิจกรรมงานวัด การเทศนาธรรม การร่วมกัน ตักบาตรทุกวันพระ รวมถึงการสืบทอดสิ่งดี งามให้เยาวชนรุ่นหลัง น่าจะเป็นคำตอบของ คำถามนี้ได้ดีที่สุด

สุดท้ายพระสมุห์เอกนรินทร์สรุพบว่า

“คุณธรรมที่สำคัญที่จะนำพาชีวิตไปสู่ ความสุข คือการที่คนมีศีล มีธรรม มีความ สามัคคี จะนำไปสู่การประกอบสัมมาชีพ รวมทั้งหากพระสงฆ์เข้าใจในสุขทุกข์ของญาติโยม เป็นที่พึ่งให้ได้ เมื่อนั้นพระพุทธศาสนาก็จะ สามารถเป็นที่พึ่งทางใจให้กับผู้คนในสังคม ได้ต่อไป”